

ДІЛО

Виходить що-дня рано крім понеділка.

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок 10., II. пов.
Ковто почт. шадн. 26.728.
Адреса теле. „Діло—Львів“.
Число телефону 261.
Рукописи редакції не зберігає.

ПЕРЕДПЛАТА

в Австро-Угорщині:
місячно 270 К.
чвертьрічно 8—
піврічно 16—
річно 32—
у Львові (без доставки):
місячно 240 К.
чвертьрічно 7—
піврічно 14—
річно 28—
За свіжою адресою платять по 50 с.

Ціна оголошень:

Строчка п'ятиго, довжиною 40, в найбільшій 40, в оповістках 30 с., в редакційній часті 1 К. Повідомлення про містечка і держави 1-20. Непрошукана строчка 1 К. Сталі оголошення за окремим умовом.
Одні аркашірні оголошення у Львові 10 с. на провінції 12 с.

Видас: Видавничча Спільна „Діло“.

Начальний редактор: Д-р Василь Панейко.

Львів, 21 марта 1917.

Від хвилі проголошеня акту з 4. па долиста 1916 аж до вчерашнього дня польська сторона ані словом не натякнула про те, що вона на випадок відокремленя Галичини думав про погоджене українського питання; а зава польських політиків і з шпальт польської преси бачили тільки радість, що відокремлене Галичиня віддасть рішене українського питання в Галичині виключно в польські руки.

Аж вчерашня „Gazeta Wieszoga“ принесла звістку, що представники польського кола мали заявити австрійському президентови міністрів і австро-угорському міністрови заграви цих спраа, що „Поляки на випадок відокремленя Галичиня готові до можливо найдалших національних і політичних уступок в користь України, що не в їх наміром зменшати національний стан посіданя України у Галичині і сніняти їх національний розвиток“.

Приносючи сю звістку, польський дневник рівночасно висловив невдоволене, що така „примирима заява польських політиків не викликала доси ніякого відгому в українським таборі“; що се невдоволене було висловлене доволі сильними словами, свідчать конфіската дальшого ходу сеї думки в польським дневнику.

Прийнявши, що донесене польського дневника правдиве, розгляньмо конкретний зміст і дійсну вартість польської заяви.

Фраз, що „Поляки на випадок відокремленя Галичиня готові до найдалших національних і політичних уступок в користь України“, та що „не в їх наміром сніняти їх національний розвиток“, — не можна брати при такім розгляді в раху, бо в сеї фрази, які в таких випадках все говорять ся і які до нічого не зобовязують, словом, фрази без змісту, свого рода „konventionelle Lügen“, говорять словами Макса Нордаа.

Справді, в конфліктах між націями чи державами — котра сторона не каже, що вона в готова до „можливо найдалших“ уступок? Ходить тільки о се, які уступки вважав вона для себе „можливо найдалшими“! І котра сторона не каже, що вона „не має найясеншого наміру сніняти розвиток“ противної сторони? Тільки — як вона розуміє межі того розвитку? З окрема Поляки все на словах були „готові до можливо найдалших уступок“ суароти нас і не тільки „не мали наміру сніняти наш національний розвиток“, але ще хвалили ся на весь світ, що власне ім і нікому тільки ім ми цілий наш національний розвиток завдячуємо. Польські слова все були такі — медоточні. А яка була українська дійсність під польським політичним панованем у Галичині, — не потребуємо тут про се розписувати ся.

Відсинувши згадані фрази, остаєть ся нам заява, що Поляки „не мають наміру зменшати національний стан посіданя України у Галичині“. Також ся заява належить властиво до категорії „konventionelle Lügen“. Як се виглядало би, як би Поляки проголосили, що першим актом

їх політики у відокремленій Галичині буде зменшене дотеперішного стану посіданя України! Але держимо ся конкретного змісту, який дав ся заява, приймімо, що Поляки справді готові в відокремленій Галичині санкціонувати наш дотеперішній національний стан посіданя.

Питаємо: Стільки в всего? Щож се значать? Чи дотеперішній стан посіданя українського народу в Галичині містить все, що треба народови до свобідного національного розвитку? Се питання належить до тих, які містять у собі вже й відповідь. Замкнати національний розвиток українського народу в Галичині в межі дотеперішного українського стану посіданя, укріпити сей стан і сказати: стільки і не більше, — значить власне покласти на шляху національного розвитку українського народу міцну таму, о яку розвизатимуть ся зусаля народу вийти на вільний простір.

Ось який відгомін — і тільки такий — можуть викликати в українським таборі такі польські заяви.

Зрештою справа повинна бути і для Поляків ясна. Ті самі політики, які доказують, що й найдалше йдуча автономія Польщі при задержанню російської державности не може вдоволити Поляків, — повинні зрозуміти, що відокремлене Галичиня в тій цілі, щоби зробити з неї польський державний організм, не може вдоволити України. Кождий нарід хоче жити своїм житем, а не жити з ласки чужої державности в границях, означених тою ласкою!

Коли вийдемо з того реального факту, що Австрія в державою народів, то український нарід може згодити ся тільки на таке державно-правне положене в державі, яке дасть йому рівноправність і рівноправність з иншими народами держави. Відокремлене Галичиня в цілі зробленя з неї польського державного організму, підчинене нас польській державности в діаметрально противне такому положеню. Таке положене може нам дати тільки уконституоване української риторії в державно-правний організм того рода, з яких складаєть ся держава, отже в український коронний край.

Пересунене фронту на заході.

Німецька війскова управа перевела на західнім фронті пересунене боєвої лінії, яке обняло доволі значну область, а саме не тільки боєвий терен по обох берегах Анкри, але й околицю біля Арра і над Еною. Се воєнна операція основана на добре обдуманім і докладнім плані, якого цілю є вкінці усунути залежність воєнних ділань від постійних, означених боєвих ліній. З приходу непорушности фронту серед позиційної війни всяка воєнна тактика вимагає для оборони тільки видержаня на означених місцях, а для офензивы тільки наступу в прямиї лінії. Всі стратегічні можливости динжимої війни тут відпадають. Коли отже німецька війскова управа лінії пересуває боєвої в зад, то робить се тому, щоби покористувати ся всіма тактичними мірама, які єдино допустимі серед динжимої війни. Умілість відступати і вигнати боєву лінію перед ударами противника, яку виявили війська осередних держав, буде безперечно прями-

на і на заході. Так пояснює також шіль і значіне німецького відвороту на заході майор Морат.

Із зміною фронту неприятель втратить всі користи тих довгих приготовань до офензивы, які переводив цілу зиму. Саме в позиційній боротьбі вимагає офензива основних приготовань. Першим і сущним успіхам її успіху є шучий огонь артилерії, а до того треба докладно розвідати про поодинокі становища неприятеля іх обстанову, побудувати багато доріг для швидкого і безастанного дозову муніції, уставити на відповідних місцях гармати, зокрема тяжку артилерію. З хвилину пересунена фронту вся та праця для успішности артилерійського гураганного огня стає безхосенна. Усю артилерію треба переставити на нові становища яких вартість треба що йно обізвати, треба виконати конечні роботи задля забезпеченя тяжких гармат та на ново подбати за правильний довіз потрібної муніції. З огляду на все те передожене боєвої лінії є для Англії і Франції примусовим відложенем обміркованих і означених раченій. Се значить, що приготована противниками на найближшу будучність офензива буде мусіти відбутися кілька або кільканайліть тижнів пізніше і серед нових обставин, які можуть спричинити її невдачу. До того треба додати і те, що чим більше часу мине, тим поважнішими наслідками відібьє ся на французьким фронті війна підводними човнами. Одіюючи в такій спосіб німецький відворот у Франції треба його уважати висловом добре обдуманого плану.

Незалежна Польща і автономія Галичини.

Статя проф М. Грушевського з приводу антиа 4. паделіста 1916.

Московська „Украинская Жизнь“ принесла під поданою назвою статю проф Грушевського. Автор на вступі зазначає, що „українське громадянство не инакше як з повною симпатією глядять на здійснене зідичних змагань польського громадянства до відбудови своєї державности“, — означе під умовою, що виволена Польща остане в етнографічних границях. „Щоби ті, — пише він, — що будують нову Польщу, свідомо й рішучо стерегли ся всяких проб трактувати як погній для польської державности народи, покряджені історією, і приналежні до складу історичної Польщі“.

Відбудоване Польщі в етнографічних границях було би пожадане, і тоді й ті народи могли би без всяких застережень повитати виступ Польщі на міждержавній арені й бажати їй успіху. „Але чи є для сього дані?“ — питає автор. Очевидно, що значючі польсько українські відносини і як історик і з особистою обсерваціо сучасного житя в Галичині, він не може притакнути на се питанє і тому кінчать:

„Над Західною Україною зависла важка хмара, і нова фаза, в яку вступає польське питанє, воесім не ворожить в найближшій будучности корисного погоджене національних відносин для народів, які є завязані з Поляками тягарем спадщини до історичній Польщі“.

Америка буде нові воєнні кораблі.

ВАШІНГТОН (Ткб.) Вільсон велів департаментови маринарки видати 115 мільонів доларів на прискоренє будови воєнних кораблів.

СКЛАДАЙТЕ ГРОШІ - - НА ФОНД НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ! - -
(Адреса: I. Romanczuk, Wien, Parliament.)

Українські народні стипендії.

Прага, 18. марта.

На початку марта с. р. оголошено в „Ділі“ і в „Українськ. Слові“ конкурс на шість стипендій по 200 К для учеників гімназій і шкіл реальних, а утворено ті стипендії із жертв, що влинули на мій поклик від ап. землеків патріотів, за що належить ся їм велика дяка.

На той конкурс зголосило ся на мою радість 20 учеників, але наш Празький комітет помочі для шкільної молодіжні спроміг ся поки що тільки на 10 стипендій. Після ухвали комітету на засіданні дня 18 марта дістали стипендії:

Стефанія Хахула, учениця IV. класи укр. гімн. курсіу у Відні (з відзначенем), Михайло Селешко, ученик III. кл. укр. приватної гімназії в Долині (з відзначенем), член т. Відроджене, Осип Берест, уч. VII. кл. філії п. к. акад. гімн. у Львові (з відзначенем), член т. Відроджене, Андрій Головка, уч. IV. класи філії п. к. гімн. акад. у Львові (з відзначенем), член т. Відроджене, Володимир Кирило Шивата, уч. I. класи п. к. гімн. акад. у Львові, член т. Відроджене, Петро Федорів, уч. IV. кл. укр. прив. гімназії в Долині, член т. Відроджене, Микола Дичук, уч. VIII. кл. п. к. гімназії в Долині, член т. Відроджене, Роман Прихідко, уч. I. класи акад. гімн. у Львові, негідний, тому не може бути членом т. Відроджене, Мирон Галушинський, уч. I. кл. укр. прив. гімназії в Долині, Ярослав Романовський, уч. II. кл. п. к. державної гімназії в Празі, обізвав вступити до т. Відроджене.

Осталось ще 10 поданих таких учеників, що заслужили дістати стипендію, але з уваги на вичерпаний фонд для науки — на жаль — не може комітет вже тепер подати їм поміч. Тому кличу до всіх землеків патріотів: „Нарід сам собі!“ Великі жертви крові і майна мусять всі народи складати під туою страшною знамо, щоб не загинути в світі та обезпечити собі красшу долю. Жертвуймо ж і ми та ратуймо що найкрасшій світ народу нашого: нашу здібну і працьовиту молодіж. З того світу — дасть Бог — виростуть не за довгий час плоди, котрі нарід наш „збиратиме з піснями!“

Жертви на стипендії прошу присилати на мою адресу: Smichov, Fibichgasse 1268. Хто бажає, дістане чеки поштовою шпациєю.

Д-р Ів. Пулюй.

НОВИНКИ.

Львів, 21 марта 917.

— Дирекцію Українського Театру „Бесід“ у Львові обійняв п. Катерина Рубчакова. З фактом сим переходить керма нашого театру в руки найвизначнішої артистичної сили сього театру, людини, високо заслуженої для його розвитку, наділеної великим сценічним досвідом і артистичним смаком. Українська публіка зі справедливым одводемним привітєм загальною любовню людиною і поважану артистку на новім становищі і побажає найкрасшій успіхів новій управі тельній нашого театру.

— Недуга посла Василька. В доповненню поданої нами звістки пишуть нам з Відня: Дня

Д-Р МИКОЛА ЧАЙКОВСЬКИЙ.

ФЕРДИНАНД ЦЕПЕЛІН.

(† 7. марта 1917).

(Дальше.)

Вже зараз у перших роках по винаході баллонів були відомі всі ті принципи, на яких треба оперти ся при будові кермованих баллонів. Такий баллон не може бути кулею, але мусить мати форму подовгасту, на обох кінцях заострену, на візр човнів і кораблів; він мусить мати мотор і прилад, при помочі якого мотор міг би посувати баллон вперед, а врешті мусить він бути заосмотрений у властвітї жерми. Отже все були задачі, розв'язані теоретично, але до практичного їх переведення бракувало ще дуже багато. Богато спроб розбивало ся о непереможні перепони; згадаємо тільки про винахід Жівара (1852 р.), який примінив до свого баллона паровий мотор, що важив 160 кг. і давав 3 кіляські сили, і про баллон братів Тіссаріє (1883 р.), що до порохування ужили електромотору. Врешті 1884 р. французькі подковники Ренар і Кребс збудували перший досить практичний баллон до кермованя, званий „Ля Франс“, теж із електромотором. Але всі ті баллоні були ще на стільки непрактичні, що мотори були за тяжкі в порівняню до своєї вдатности, отже не давали баллонови бажаної скорости. Найліпший був ще баллон „Ля

2. с. м. заслаб знов і то досить небезпечно по сол Василько. Ненадіжно вхопила його горячка 39 степенів, а відтак в ночи з 2. на 3. зачала ся сильна лихорадка і тяжкі болі в правім боці. В суботу прикликано лікар-спеціаліста і примарія, п. доцента д-ра Вехсберга. Він спстердив заалежене олегочної і вказав на небезпеку, що хвороба може кинути ся на легкі. В неділю перевезено п. посла Василька до санаторії „Sonage“ на старанне лічене. Наступили чотири ночи, в котрій хорий не спав, бо змагаля ся горячка — але сильна природа поборолла хворобу, так, що недужому не грозить вже від 8. с. м. небезпека. Посли д-р Кость Левицький, с. р. Олесиницький, есі українські послы Буквинні, красвий маршалок барон Гормузакі, посол д-р Штрахвер і майже всі члени буковинської коллонії у Відні навідують ся часто про стан здоролла недужого; зараз таки в неділю дістав хорий письмо від полевого маршалка Конрада Генендорфа в приязним запитанем про стан здоролла. Так само майже всі міністри допитували ся телеграфічно про перебіг слабости.

— П. Володимир Курилович живе і здорол. Супроти вістий про смерть б. посла Куриловича зазначає оборонець його д-р Штернберг у „N. Fr. Presse“, що його клієнт здороллий і живе в карнім заведенню військовім у Терезієнштаті.

— „Pracówka na kresach“. Нам пишуть: „Діло“ з д. 3. с. м. привісло звістки про конкурс, який оголосила управа промислової школи в Угнові, повіт Рава руська, лиш в польських часописях, наслідком чого „Українськ. Товариство“ для підняття ремесла і промислу“ у Львові оголосило се і в українських часописях. Інтенція неперечно ся, щоб могли з сего конкурсу користати і українські хлопці. Щоби не вводити в блуд інтересованих і публічної олінії, треба сказати, що управа сеї школи, не оголошуючи в українських часописях конкурс, свідомо пішла по своїм пляням і цілям. Школа ся — се „pracówka na kresach“. Заложена вона старанем місцевого громадянина Полека, п. Мазурка. З власних фондів побудував сей пан дім, де поміщена промислова школа, справив інвентар, як і дає удержане устаток сеї школи. Наука має тривати 4 р. і не більше як 10 хлопців на одній році, себто 40 учеників разом. Нині їх лиш кількох. Інструктор сеї школи оплачуваний Відлом красвим. Чи кромі оплати на інструктора збирає управа сеї школи ще які субвенції красві, годі знати. З огляду на удержуване інструктора Відлом красвим, — можливі ще і інші субвенції красві — здавало ся, повинні мати там пристуги і українські хлопці. Та се лиш здавало ся б. Школа ся, се лиш „pracówka na kresach“. Приймаєт ся лиш польських хлопців, з хлопців гр. кат. обряду, хіба на те, щоб стали латинниками. Виховуєт ся на польських „ремісничих патріотів“. Чи дійсно школа ся сповніє як сілді своєю промисловою цілю? Ні! — се лиш „pracówka“, дяку у нас много. (— свкй).

— Жидівська політехніка в Катеринославі. Петр. Тел. Агенція повідомляє: Відкрито приватну жидівську політехніку в Катеринославі, тимчасово а складі 2 факультетів: електромеханічного і інженірського. Принято зрешт 200 студентів. Кандидатом на уряд директора предствалений до затвердження проф. гірничого інститута Заборовський. — Ф. К.

— Успіхи домашніх ревізій у Відні. „Corre

spiondenz Wilhelm“ доносить: Уряд для поборюваня лихви предметами поживи у Відні перевіз в другім округі міста 389 домашніх ревізій, а того 190 з позитивним успіхом. Знайдено значні скількості муки цукру, мармоллад, оловців, миль, свічок шкєрн, які придержувано на те, щоби підбивати ціни. Товари сконфісковано і заряджено доходження.

† ПОМЕРЛИ.

Степан Шинкарун, поручник 58 п. п., помер дня 6. с. м. на грудну недугу в Заведено для грудних недуг Червоного Хреста в Закопанім. Селянський син, ходив до української гімназії в Коломиї, заправлював ся студіями і лектурою і вже тоді запав на грудну недугу. Неподлічений пішов на війну, яка й до решти підірвала відпорність хорих легких та спричинила смерть. В. Й. п.

Українські обрядові пісні.

З приводу „Вечера обрядових пісень“.

Вечір обрядових пісень, який уладжує „Львівський Бояж“ в пятницю дня 23. с. м., певно стрінець ся у любителів народної музики з симпатичним привітєм як перший вістун давню вижиданим вечерім концертім, котрі належало би присвятити по черзі: обрядовим, значевським, побутовим, історичним та козяцько-жовтєвським народним українським пісням. Такі концерти помогли би нашій суспільности визнати ся в безмежнім богатстві української словесности і по дійсній вартості її оцінити з точки погляду на сам зміст пісень, як і на красу та ріжнородність мелодій. Досить переглянути фортепянову літературу останніх десятих літ — а знайдемо признание для нашої прстонародної пісні з боку композиторів чужинців — Поляків, Росіян, Чехів, Німців і ин., які користувались нашими піснями, владзілись своїми думками, фантазіями, варіантами і т. п., бо серед творів своєї народної музики не могли знайти сего, що якраз перебрало від нас. Правда — се нам підхлібляло, що слава рідної нашої пісні поширилась по світі; тимі теоріями ми цілком справедливо, чванили ся як рідними — але гони й виробили на жаль своєю односторонністю (тужливістю) навіть у нас самих цілком хибний погляд на владу української народної музики. В нашій увазі і переконанню вона шла відзначать ся якоюсь типічною сентиментальністю „українською“ в задухливо мінорновім тоні, що має її ярко відріжжати від характеру пісень сусідних народів. А до усталеня сього погляду чимало причинили ся сподульризовані вже нині нежесті народні пісні давних наших композиторів в стилю Лаврівського, Вербицького, Воробкевича — що якраз укладли своєї тужливі пісні в народним дусі під смак австрійських Українців — однак на зраках модної ще тоді „романтичної“ німецької музики. Тим самим ударемнили вони мимозіть здороллий осуд ширю народної пісні, затемнований і до нині всім нашими концертами в котрих програму входять в суміш чистонародні та штучні композиції.

Франс“, що осягнув скорість 6 1/2 м. на секунду, т. є 20 км. у годині, і відбував лети довгі по кількасот метрів.

Але й се було ще за мало; такий баллон міг бути добрий на показ, а що найвище для спорту на малу скалю, але практичній вартості він не мав. Голозну роллю грала тут ся незначна скорість, до якої можна було дійти при помочі існуючих тоді моторів. Бо як такий баллон має летіти проти вітру і як він не матиме сили витворити скорість, більшу від скорости вітру, то він таки буде залежний від вітру, бо буде йти назад, замість летіти вперед. Треба було отже здати на винахід легкого, а сильного мотору. Вдало ся се зробити 1884 р. Даймлерови; від нього походять бензинові мотори, уживані ще сьогодні при автомобілях, баллонах і літаках. А хоч і примінено той мотор до баллонів, то не осягнуто ще ніяких практичних успіхів; доказала того проба Берліція Шварца, якого баллон був збудований цілий із алюмінія (1896 р.).

Серед таких обставин забирав ся власне Цепелін до праці. Треба було бути дуже оптимістом, щоби при таких малих виглядах на успіх таки мати якісь надії на добрий кінець. Треба було справді повірити в правдивість своєї ідеї, щоби не відступати від неї навіть тоді, коли всі нитки рвуть ся, кс — цілий скіт стає проти тебе, коли в очах усіх — навіть визначних учених і фаховців — ставеш смішним маячком. А все ж таки Цепелін цілих довгих 10 літ бореть ся із такими противен-

ствами, до яких приходять ще — найфатальнійше для всіх винахідників фатум: брак відповідних фондів. Щоби усунути бодяй ту перепону, звертаєт ся Цепелін 1894 р. до пруського міністерства війни за грошевою допомогою й обіцяє збудувати баллон, що матиме скорість 12 м. на секунду; до просьби додає детальний плян із усіми теоретичними поясненнями.

Як би то був вінс хто инший, а не генерал, а що важнійше, не граф з відомим іменем і широкими конекціями, то певно всі ті папери були б опинили ся в коши. Але з ним мусіли числити ся й міністерство визначило комісію, зложеною з найвизначніших учених і інженерів, для розгляду справи. Комісія одностуно заявила, що плян Цепеліна, хоч і як він геніяльний, то таки є утопією й не дасть ся практично перевести, особливо ж конструкція баллона є за слаба, а що до скорости, то можна а горі сказати, що поза 5 м/сек вона не вийде, отже винахід Цепеліна не дорівняє навіть баллонови Ренара й Кребса. Особливо остро виступив проти Цепеліна відомий фізик і фізіолог, проф. фесор берлінського університету, Герман Гельгольц. Він доказував, що через великанське тертя повітря на такій великій поверхні, яку має баллон, він мусів би стратити переважну частину своєї скорости. Супроти того заяву Цепеліна відкинено.

(Далі буде.)

